

ובהרת בחיים

גליון שבועי במשנת מרן האור החיים הק' זיע"א

באור החיים תולדות רבנו הק'

פרק רביעי: שנות בראשית סוערות מזימת הנקם של מולאי חפיד

כעת, משירדה מן הפרק התכנית המבטיחה של עזיבת תחום שלטונו של מולאי חפיד, התמלאו פרנסי פאס בפחד נורא. משהבינו כי עליהם לשוב אל תחת ידו של מולאי חפיד ולהתענות תחת ידו, ידעו כי הרשע האכזר הזה לא ישתוק ולא יבליג על כך שהם העזו להתלונן לפני אביו מולאי חפיד, למרות שלא השיגו בכך דבר. משכך, חששו לשוב לפאס. אבל מולאי חפיד נקט בתחבולות כדי להשיבם אל תחום שלטונו. הוא שלח להם אגרת מלאה דברי חנופה וחלקלקות לשון. ובמקביל שלח את משרתיו לעשות שמות ביהודים שבמלאח.

"...וביום כ"ב לאדר א' שנה הנו' ועדיין הקהל הנו' במקנא'ס, שלא רצו לבוא לפא'ס מפני יראת מולאי חפיד' שעברתו שמרה נצח לאמר: למה הלכתם למקנא'ס להגיע הדברים ולהלשין עלי אל אבי. והי' השיב גמולכם בראשיכם וקנס אתכם אבי קנס גדול כנו'. וישלח להם מולאי חפיד' אחד מעבדיו ובידו אגרת אוגרת מד' רוחותיה לקהל פא'ס והוא אומר להם בזה הלשון: אנא ארצי'ת עליכום. אגיו'ו אמאן אלאה ב"ה עליכום. עמרי לא דרתכום ומא יגזו עליכום גיר די יגזו עלייא. כתר ארסלהום תסביח דיאלו וקאלהום אגיו'ו לדיארכום ומא יכון גיר גראדכום. וכששלח האגרת הנו' נתן רשות לארבעים משרתים ליכנס להאלמלאח ולגבות מן היהודים ככר ומחצה של זהב ואחר שיגבו הסך הנו' יהרגו לארבעים אנשים ויחתכו ראשם ויביאם לו עם הזהב".

בהשגחה פרטית מופלאה, עצרו המשרתים ברגע האחרון מלבצע את זממם עקב ספק שנכנס בלבם.

ויקומו המשרתים ויזרו את עצמם ויבואו. ובעודם בדרך, קודם שיכנסו להאלמלאח, נתנו אל לבם ויאמרו: מה הדבר הזה אשר אנו הולכים לעשות? רוב הקהל עדיין במקנא'ס והוא שלח להם אגרת הנאמנת עם האלתצביח ועכשיו אומר לנו לעשות כך וכך? אולי משה הוא או שחכ מה ששלח לאמר להם? נלכו ונזכירהו הענין אשר שלח לקהל פא'ס. וישבו אליו ויאמרו לו: אדוננו רצוננו לדבר לפני אדוננו ואנו מפחדים: א"ל דברו ואל תפחדו. א"ל אתה שלחת אחר קהל פא'ס לבוא לכאן עד שיבואו כולם לכאן ויהיו כולם כאן ויום א' פתע פתאום ונתפשים חיים לתת לנו את הזהב ונחתוך ראש ארבעים ונביאם לפני אדוננו. ועכשיו אין שם בהאלמלאח רק אנשים רקים ופוחזים שלא הלשינו על אדוננו ועניינם מרודים די להם צערם, עד שיבואו העשירים הגדולים שבמקנא'ס. א"ל טוב הדבר כדברכם כן הוא וכן תעשו עד שיבואו הגדולים ותעשו מה שצוית אתכם".

ובינתיים עשה שלחיו של חפיד את מלאכתו במקנס, נאמנה. והמשרת שהלך למקנא'ס ותצאביח והאגרת בידו עדיין במקנא'ס מפיס את הקהל והולך עמהם לאט לאט כדי שיתפייסו לבוא.

והיה ביום החמישי ראש חדש אדר שני שהוא שלשים לחדש אדר ראשון והנה העבד בא ממקנא'ס וירץ אל אדונו מולאי חפיד' ויבשרהו ויאמר לו אדוני הנה היהודים הבאתם כולם ממקנא'ס והנם עדיין לא הגיעו למדינה והם ילינו בזה הלילה בדרך ומחר בהסכמה יכנסו למדינה ושנים מהם הגיעו. ויאמר טוב. וכן היה שלא הגיעו הקהל עד למחר יום ששי ראשון לחדש אדר שני של שנה הנו' ש' התס"ד..."

פניני אור החיים

קיום המצוות מעל הכל

ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר (א א)

ויקרא אל משה, וידבר ה' אליו.
ויקרא', עדיין לא מפרשת התורה מי קרא. רק בחלק השני של הפסוק, וידבר ה' אליו. ומדוע לא כתבה התורה ויקרא ה' אל משה וידבר אליו.

מלמד אותנו האור החיים הקדוש דבר גדול.

יש כאן שני חלקים. תחילה 'קריאה', שהיא לשון חיבה או דרך הזמנה כפי שפירשו חז"ל, ואחר כך את עצם הדיבור, לצוות עליו את מעשי הקרבנות. וה' בחר לשים את שמו בחלק של הציווי, להורות לנו מה העיקר.

הקריאה היא דרך כבוד, או הזמנה. ה' קרא למשה. אבל יש דבר יותר חשוב - וידבר אליו, הדיבור עצמו, המצוות המפורשים. קיום המצוות מעל הכל.

המשכן מעיד על מחילת חטא העגל

ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר (א א)

ויקרא אל משה, וידבר ה' אליו, מאהל מועד'. מבחינה תחבירית היה מקום לומר ויקרא אל משה - מאהל מועד, וידבר ה' אליו. לפי הסדר הבא: מי קרא. מהיכן קרא, ולמי הוא קרא.

אומר האור החיים הקדוש, במילים 'מאהל מועד' יש כאן דבר נוסף מלבד מקום הקריאה.

הקב"ה אומר למשה רבינו, אמור לבני ישראל 'דברי פוס'. אמור להם בזכותכם דיבר איתי ה', והראיה היא שהוא משרה את שכינתו 'באהל מועד' להורות כי מחל לכם על עוון העגל.

וידבר ה' אליו, מה אמר לו ה', 'מאהל מועד', תראה היכן אני משרה שכינתי ולך תפייס בזה את עם ישראל.

ונתתי משכני בתוכם!

משה ובני-ישראל

דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם

כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן הקקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם:

(א ב)

אדם כי יקריב מכם.

ראשית, תיבת 'מכם' נראית כמוותרת, ומה היא באה ללמדנו?

אמנם חז"ל דרשו מתיבה זו, אך עדיין יכול היה להיות כתוב 'אדם מכם כי יקריב' ולא 'אדם כי יקריב מכם'.

מבאר האור החיים הקדוש, כאן אומר הקב"ה לבני ישראל את מעלתם העצומה.

אתם יודעים שמשה רבינו נבחר להיות קרוב לה', אדון כל הנביאים, וכפי שכתוב 'ודיבר ה' עם משה פנים אל פנים', דרנות עילאית ונשגבות.

אדם - זה משה, מורם מעם, כי יקריב, בהתקרבות עצומה לה'.

אומר הקב"ה: כל זה 'מכם', בזכות בני ישראל. כל היקר והגדולה, בזכות בני ישראל.

וכפי שראים שמשך שלושים-ושמונה שנה שהיו בני ישראל נזופים במדבר, לא התייחד הדיבור אל משה רבינו.

אדם כי יקריב - מכם! מכם הוא הדבר. אשרי העם שככה לו!

אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון את לבו

ואם מן העוף עלה קרבנו לה' והקריב מן היתרים או מן בני היונה את קרבנו: (א יד)

חז"ל דרשו כך: בעולת העוף, שהיא מתנה מועטה, נאמר 'ריח ניחוח'. וכן בעולת בהמה ששוויה פי כמה גם נאמר 'ריח ניחוח'. ללמדנו שאחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון את לבו לשמים.

המאמר הזה עשוי להראות כמו 'פרס ניחומים' לעני... אל דאגה, נכון שאתה לא מסוגל לתת הרבה, אבל אם אתה מכוון את לבך לשמים זה 'כמו שנתת הרבה', 'כאלו'.

ובמילים אחרות. בעצם העני לא נתן כמו העשיר. זה הביא עולת בהמה, קרבן חשוב ומכובד, ומשנהו הביא עולת העוף, משהו קטן, של עניים ואביונים. אבל למרות זאת, אם הם מכוונים לשמים שניהם צרויים.

אומר האור החיים הקדוש: ממש לא שניהם, העני והעשיר באותה דרגה בדיוק, אבל במדויק ממש.

אם היה העני 'כמו' העשיר, אומר האור החיים

המשך בעמוד ג'

ספיר ויהלום פניני מוסר ויראת שמים בפרשה

שופרו של משיח

וְקָרְבוּ וּכְרַעְיוּ יָרֵחַץ בְּמֵים וְהִקְטִיר הַפֶּה אֶת הַכֹּל הַמְזַבְּחָה עֲלֵה אִשָּׁה יָרֵחַץ נִיחֹחַ לֵה' (א ט).

רבינו 'אור החיים' הקדוש זיע"א הביא את דרשת חז"ל בתורת כהנים: 'את הכל' - לרבות הקרנים והטלפים. ומכוח זה הקשה רבינו על מעשה אברהם אבינו בעקידת יצחק: וקשה למה לא הקריב אברהם את השה לעולה בקרניו וגו' והניח קרניו לשפורות, כמאמרם ז"ל.

כוונת רבינו למה שמוכא בפרקי דרבי אליעזר (פרק ל'): רבי חנינא בן דוסא אומר: אותו האיל שנברא בין השמשות לא יצא ממנו דבר לבטלה. אפרו של איל הוא יסוד על גבי המזבח הפנימי. גידי האיל אלו עשרה נבלים של כנור שהיה דוד מנגן בהם. עורו של איל הוא אזור מתניו של אליהו ז"ל שנאמר 'איש בעל שער' וכו'. קרניו של איל, של שמאל שתקע בו בהר סיני שנאמר ויהי במשך בקרן היובל, ושל ימין שהיא גדולה משל שמאל שהוא עתיד לתקוע בה לעתיד לבא, שנאמר 'והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול והיה ה' למלך על כל הארץ'.

והביא רבינו שלשה פירושים: ואולי שהקריב הכל ופקע מעל המזבח, כדתנן (זבחים פו.) וכולן שפקעו מעל המזבח לא יחזור.

או אפשר שנתלש מעליו קודם זריקה, ולא נתרבו הקרנים וכו' להקריבה אלא בעודן מחוברים, אבל נתלשו אפילו עלו לראש המזבח ירדו, דכתיב (דברים יב כז) ועשית עולותיך הבשר וגו', ומותר בהנאה, וכדרבי זירא שאמר בפרק המזבח מקדש (זבחים שם) נתלש קודם זריקה שרי למעבד מנייהו אפילו קתא דסכיני.

או אפשר שעדיין לא ניתנה תורה, והגם שאמרו ז"ל (ימא כח:) קיים אברהם אבינו אפילו עירובי תבשילין, כבר כתבתי בפרשיות אבות שזה היה לרצון, כל שאין הכרח בדבר לאיזו סיבות זכות, כמו שתאמר נישואי תמר ליהודה נישואי שתי אחיות ליעקב וכדומה, וכמו כן קרני איל עמדו לנס בהודעה נבואית (ב"ר נו י'), ולזה לא קיימו מצות העתידות להקטיר קרניו.

פעם אחת סיפר הרה"ק רבי דוד משה מטשורטקוב זיע"א, שבשנת הסתלקותו של אביו הרה"ק רבי ישראל מרוזין זיע"א, היה הוא שוכב על מטתו בראש השנה, מחמת שלא היה אז בקו הבריאות והתפלל יחד עם אביו הרב הקדוש מרוזין בהשטיבעל המיוחד שלו. וסיפר שהיה אז העבודה של אביו בראש השנה ממש חוץ לדרך הטבע.

ואחר התפילה אמר לו: היום שמעתי תקיעות שופר של משיח, כי היו התקיעות באמת נפלאים אז. ואחר כך אמר, שאת השופר הביא לו חסיד במתנה, והוא אמנם היה גדול ומשונה מאד, וגם קולו היה חזק מאד, ואחר כך נעלם פתאום השופר הזה עד היום ('תפארת אדם' עמוד כג).

סיפר הרה"ק רבי ישראל מרוזין זיע"א להרה"ק רבי חיים מאיר יחיאל ממאגלניצא זיע"א שבימי הרה"ק הצדיק רבי מענדל מוויטעפסק זיע"א, כשהיה בירושלים, אירע אשר איש פתי וחסר דעה עלה להר היזמים ותקע בשופר, ואין איש רואהו. והיה השוערה להמוני ישראל כי זהו התקיעת שופר המבשר הגאולה. וכאשר הגיע

לאזני הרה"ק, פתח החלון והביט לאויר העולם. ומיד אמר שאין שום התחדשות, כי ודאי שאם היה סימנא דגאולה בוודאי היה מרגיש ורואה באויר העולם (הרה"ק רבי אלימלך מגראדזיסק זיע"א, 'דברי אלימלך' פרשת קרח).

הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא זיע"א סיפר: הרה"ק רבי מענדלע מוויטעפסק זיע"א ישב פעם בחדרו ונכנסו אליו כמה אנשים בבשורה טובה, והוא: משיח בא, כי הם שומעים שופרו של משיח. קם הרה"ק מכסאו וניגש אל החלון והוציא ראשו החוצה והריח. אח"כ פנה אליהם באות שלילה באומרו: לא מרגישים עדיין ריחו של משיח, ושאל על כך: למה היה צריך רבי מענדלע לגשת אל החלון כדי לברר אמיתות הענין ולא הריח מה שהריח במקום שישב. אלא שבביתו נאווה קודש היה רבי מענדלע מרגיש תמיד ריחו של משיח, ורצה לברר עתה אם גם בחוץ מורגש כזאת, לכן קם וניגש לברר את הדבר (נר ישראל ח"ג עמוד קח).

סיפור נדיר נמצא בכתבי הגה"ח ר' שמאי גינזבורג זצ"ל: פעם בחודש ניסן אמר לי מרן הרה"ק האמרי אמת מגור זיע"א לצאת החוצה ולהאזין האם שומעים 'בלאזען', תקיעת קול שופר. ואמר כך: קול שופר של משיח לא כולם ישמעו ביחד, 'איידעלע נפשות' [-אנשים עדינים] שומעים קודם, צדיקי עולם מקריב הגאולה אשר כל ימיהם להביא לימות המשיח הם הם אשר שומעים תחילה, ובוודאי מעתירים בעדנו כי נזכה אף אנו לשמוע במהרה קול שופר המבשר ימות המשיח אמר ('הגאון החסיד' פרק יג).

החטא הוא פגם בחיות האדם

דבר אל בני ישראל לאמר נפש כי תחטא בשגגה מפל מצות ה' אִשֶׁר לא תַעֲשֶׂינָהּ וְעֵשָׂה מַאֲחָת מִהֶנּוּ (ב ט).

פירש רבינו 'אור החיים' הקדוש זיע"א שדייק הכתוב ואמר 'נפש' כיון שנפשו של החוטא, אפילו אם הוא חוטא בשגגה, נחסרת ונפגמת על ידי החטא, בבחינת 'רשעים בחייהם קרויים מתים'. ותקנת הנפש היא על ידי הבאת הקרבן.

ואלו דבריו: ובדרך רמז יכוין, כי לצד שנפש של אדם רשע היא נחסרת לצד מעשה הרע באמצעות העוון במזיד, ולזה יקרא הרשע בחייו מת, דכתיב (יחזקאל יח לב) 'במות המת' כי אין לו נפש, והוא גם כן אומרו (משלי כג ב) 'אם בעל נפש אתה', והודיעו הכתוב כי תחסר הנפש גם בחטא השוגג, האמת שלא תחסר כולה אלא מקצתה. ולצד מחסור כזה הוא אשר אמר ה' כי יביא קרבן ובוזה תתקרב הנפש לשורשה ויאיר אורה בכתחילה.

סוחר אחד בעיר ריישא סיפר לפני הרה"ק רבי חנה מקאלאשיץ זיע"א, שפעם שמע האיך שהגה"ק רבי שמחה יששכר בער מציעשנוב זיע"א שופך בוז על הרבנים הדורשים בשפה הפולנית ונוטים להתחדשים, ואמר עליהם שתיבת 'רבנים' נוטריקון: 'רשעים בחייהם נקראים מתים'. וכשנשאל, והלא חסר האות יו"ד בנוטריקון? השיב הגה"ק: אמנם משום כך, מפני שחסר באותן הרבנים נקודת היו"ד.

כששמע הרה"ק את הדברים האלה יוצאים מפני איש פשוט, נענה ואמר: אף שהאי גברא אינו בר הכי לזכור שיחת הרה"ק מציעשנוב מלפני שנים רבות, אבל חזינו מזה שבאם צדיק אמת אומר דיבור מתוך מסירת נפש אז אין השומעים שוכחין את המימרא אלא הדבר משתמר בקרב לבבם ('דברי חנה' עמוד נה, בשם הרה"ק רבי יעקב מפשעוורסק זיע"א).

זבחי אלהים רוח נשברה

אִשָּׁה יָרֵחַץ נִיחֹחַ לֵה' (א ט, יז; ב ב).

בפרשת השבוע הוזכרו בין שאר הקרבנות: עולת העוף, עולת הבהמה וקרבת מנחה, ואודות כך ידוע מאמר חז"ל במשנה (מנחות קי): 'נאמר בעולת בהמה אִשָּׁה יָרֵחַץ נִיחֹחַ, ובעולת עוף אִשָּׁה יָרֵחַץ נִיחֹחַ, ובמנחה אִשָּׁה יָרֵחַץ נִיחֹחַ, לומר לך: אחד המרבה ואחד הממעט, ובלבד שיכוון לבו לשמים'.

המאמר ידוע, המסקנה מתבקשת והיא מרעיפה טללי נוהם על לבו של כל איש ישראל באשר הוא המצר על כך שאין בכוחו להעפיל לפסגות הרוחניות הנשגבות אליהן זכו להגיע גדולי עולם ובעלי מדרגה למיניהם.

אולם דומה שהמאמר הפה בסיסי, המנחם ועם זאת המחייב כל כך, נתפס בעינינו לעתים קרובות באופן שגוי למדי ונתון על ידיו לפרשנות שהאמת רחוקה ממנה.

הבה ננתח זאת.

באותו בנין, דלת מול דלת, מתגוררים שני שכנים אשר כל היכרותם מתבטאת בפגישות חפוזות במעלית והנהון לא מחייב במעבר בחדר המדרגות. הם באים מרקע שונה לחלוטין, משתייכים לקהילות שונות בתכלית ועם זאת חותרים לאותה מטרה, אותה היטיב לנסח דוד המלך בזמירותיו (תהלים מ ט): "לעשות רצונך אלקי חפצתי".

יחד עם זאת, פעורה ביניהם תהום בלתי ניתנת לגישור בכל הנוגע להגדרות תדמית כאלה ואחרות המונחות על ידי מוסכמות חברתיות קשיחות.

האחד הינו אברך משי המסתופף בין כתליו של אחד הכוללים הנחשבים בעיר, הוא חובש את ספסלי בית המדרש במשך שניים או שלשה סדרים ביום ומקומו בתפילה ממוקם אי שם בכותל המזרח, לצד כלי הקודש ובעלי אצטלא רבנית משתפלת. אין הדבר סוד שהוא כבר נקרא לא אחת, וסירב, להתערב במשרה תורנית נחשקת, ובכל מקום בו הוא נמצא הוא מותיר שובל של כבוד התורה.

האחר, לעומת זאת, נמנה על המעמד הפשוט יותר ומכונה כיתר בני מעמדו 'עמך'. כך, סתם, בלי תואר נלווה וללא הילה נוצצת כלשהי. הוא אכן עושה את רצון קונו והשכם והערב, ביתו מתנהל על אדני התורה והעבודה וילדיו כולם הולכים בדרך המסורה וגדלים לשם ולתפארת, אולם הוא חסר את הברק, הניצוץ המניע אי אלו נערי תשחורת להתייצב בשורה כל אימת שהוא מגיע ולפצוח בשירת 'מיים' סוערת.

נו, מה נגידי?

על פניו, הראשון הוא העונה על ההגדרה הנכונה, האמיתית והמדויקת ביותר של 'עבד השם' בכל מהותו, ואילו האחר משתרך אי שם מאחור. אי אפשר לפסול אותו, בטח שלא לבזו לו, אך עדיין,

פניני אור החיים

המשך מעמוד א'

הקדוש, היו חז"ל אומרים לנו 'הממעט הרי הוא כמרבה', שמשמעו 'גם הקצת נחשב כאילו הוא הרבה'. לעומת זאת נוקטים חז"ל בלשון אחרת 'אחד המרבה, ואחד הממעט', שניהם באותה דרגה במדויק.

לעשיר המביא שור, אין שום מעלה על העני המביא מנחת עני ומכוון את לבו.

ובלבד שיכוון את לבו לשמים.

השוב לדעת כמה חשוב כל מעשה טוב. גם העני שנותן מהמעט שיש לו, הוא במעלה גבוהה מאד.

החטא גורם חסרון בנפש

דבר אל בני ישראל לאמר נפש כי תחטא בשגגה מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ונפשה מאחת מהנה: (ד ב)

דבר אל בני ישראל לאמר נפש כי תחטא:

התורה לא נוקטת לשון 'איש' (גם 'איש' הוא שם כולל לאיש ואשה), אלא לשון 'נפש'.

אומר האור החיים הקדוש, ללמד אותנו שהחטא גורם פגם בנפש. 'תחטא' לשון חסרון, נפש כי תחטא. הנפש יש לה חסרון בגלל העבירה.

מוסיף האור החיים הקדוש ומחדד: כאן מדובר על חטא בשוגג. האדם חטא בשוגג ואעפ"כ גרם לו פגם בנפש, וכנגד החסרון שגרם לו בנפש אומרת התורה שיבוא קרבן ותאיר אורה של נפשו כבתחילה.

אך כאשר האדם חוטא במזיד חלילה, הרי נפסקת חיות הנפש. אין כאן נפש שניתן יהיה לכפר עליה. מה נורא הדבר.

במקרה כזה, אומר האור החיים הקדוש, יש להתמקד עד שיעבור עליו יום הכיפורים, ואז תשוב נפשו ותחיה, וכמו שנאמר 'השיבו וחיו'.

הרי לנו מכאן גודל הזוהרות מעבירה, חלילה וחס.

עם ישראל נשמע לגדוליו

ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל ונעשו אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ונאשמו: (ד יג)

ואם כל עדת ישראל ישגו, ונעלם דבר מעיני הקהל, חז"ל דרשו שהכוונה בפסוק זה על הסנהדרין.

אומר האור החיים הקדוש, משמעות הלשון הפשוטה היא על כללות בני ישראל, 'עדת בני ישראל', ובכוונה כך לשון הפסוק ללמד אותנו שהתנהגות המון העם של בני ישראל קשורה עם הסנהדרין והאחד משפיע על זולתו.

וכך מתבאר רמז זה בפסוק: אם כל עדת ישראל ישגו, כלומר שכללות העם לא מתנהגים כראוי, הרי זה סימן שהסנהדרין לא הוכיחו אותם מספיק עד שישמעו לתוכחתם, והתוצאה היא 'ונעלם דבר מעיני הקהל שזה הסנהדרין, עיני העדה'.

אם הציבור לא מתנהג טוב, זה משפיע גם על גדולי האומה. החסרון דבק בכלם חלילה.

יש קשר גומלין חזק בין העם לבין גדוליו. הציבור צריך להישמע לגדולי התורה, וכך כולם יוצאים נשכרים.

הפנימית. וכשם שנתבאר שמנחת העני חשובה, כך יש לידע, כי גם מנחת העני הבאה מתוך שברון לב, איננה בערך גדול יותר מקרבנו של עשיר אם הוא בא בלב טהור ונכון, כי אמנם יותר קלה עבודת העני להכניע לבבו קדם ריבונו עלם ועלמאי, אך בוודאי גם העשיר כאשר הוא זוכה להכניע לבו, הרי הוא במידה שווה. ואין הדרגה לאחד מחבירו.

פעם בעת עריכת שולחנו הטהור, כיבד הרה"ק האמרי חיים מוידניץ זי"ע את אחד הנוכחים שלא היה מיטיב נגן, שיזמר. כמובן שהלה סילף את הניגון, ובסיימו, פתח מרן וסיפר:

הרה"ק האוהב ישראל מאפסא זי"ע כיבד פעם בזמר, את אחד הנוכחים בשולחנו. הלה לא ידע לזמר, והתנצל כי אין ביכלתו לשיר. אולם הרה"ק הורה לו שוב שיזמר. היהודי נענה כי אין ביכלתו, אולם הרה"ק שוב הפציר בו שישיר. כשביקשו הרה"ק בשלישית, לא היתה לו ברירה והוא החל לזמר. הניגון נשמע מסולף, והלה התבייש מאוד בשירתו.

כשסיים לזמר, פתח הרה"ק מאפסא וסיפר: בזמן שביית המקדש היה קיים, ובית המקדש עמד על מכוננו, הייתי כהן גדול. בימים ההם, היה יהודי שהתגורר בעיר אחת רחוקה מירושלים, והוא התעצל לטרוח ולעלות לרגל. כך עברו ימים ושנים, היהודי הזקין, עד ששכח כבר את הדרך המוליכה לירושלים עיר הקודש. והנה אירע המקרה, היהודי עבר עבירה שחייבים עליה קרבן חטאת, והוא נאלץ לעלות לירושלים כדי להקריב את קרבנו. יצא היהודי מביתו, והחל לברר אצל עובדי אורח איה הדרך המובילה לציון. כל מי שנתקל בו הביע פליאה גדולה: "יהודי זקן אינו יודע איך מגיעים לירושלים?" כך הלך היהודי בדרך הארוכה, זקנים וצעירים שחקו ממנו, ולבושתו לא הייתה גבול.

בהגיעו לעיר הקודש ירושלים, החל לברר היכן יוכל לרכוש בהמה כדי להקריב קרבן, ושוב תמהו עליו כולם: "הראיתם מימיכם יהודי זקן שאינו יודע היכן קונים בהמה?" זמן רב התהלך היהודי עד שהגיע לבית המקדש, ובינתיים הזדככה נשמתו ונטהרה יותר ויותר, מרוב יסורי הבושה.

המש"ק הרה"ק מאפסא וסיפר: כאמור, הייתי אז הכהן גדול בבית המקדש, וראיתי את הקורה עם היהודי, אולם עדיין חסרה היתה עוד קצת שבירת הלב למען יתכפר לו חטאו. והנה - סיים הרה"ק - עד עתה לא נתכפר העון לגמרי, רק כעת, זכה היהודי ועוונתו התכפר בשלמות. (שרפי קודש - שיחות האמרי חיים, ה' בניסן).

הרה"ק הפני מנחם מגור זי"ע אמר פעם לתלמיד חכם שהביא לפניו משלוח מנות עוגה גדולה וקטנה ובקבוק יין גדול וקטן, וכתב על המשלוח 'אחד המרבה ואחד הממעט' ובלבד שיכוון לבו, נהנה ה"פני מנחם" מהדברים והשיב לשליח מאמר שאמר אביו הרה"ק האמרי אמת זי"ע כי הנה בתורה ישנן ריבויים הנאמרים בלשון 'גם' והאותיות שלפניהם הם 'ל' - לב, וישנם מיעוטים הנאמרים בלשון 'אך', והאותיות שאחריהם הם 'ב' - לב, וזה נרמז במאמרם ז"ל: אחד המרבה ביגם ואחד הממעט בי'אך, ובלבד שיכוון לבו, כי שניהם יכולים לעשות לב.

בעומק הענין, אפשר עוד שהכוונה גם לעבודת ה' הפנימית של כל יחיד ויחיד, בין אם היא נעשית באופן של ריבוי כבוד שמים - גם לראות, ובין אם היא נעשית באופן של מיעוט עצמיות, אך למעט, בכל מידה ומידה יהא זה לשם שמים, שיכוון לב טהור לשמים.

(מאוצרותיו ושיחותיו של הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

מביך לכלול אותו באותה קטגוריה יחד עם השכן ממול.

איך להגדיר זאת בעדינות? אותו אומלל של זכה להתעלות למדרגה הנכונה, להצטרף ללגיון העילית הרוחני, משמים עושים לו סוג של 'הנחה' ומאפשרים לו לחיות עם זה, להשלים עם היותו סוג ב' וללסוף אותו בחיבה, ללחוש לו 'אתה גם שווה משהו'.

או זהו, שלא.

לאמיתו של דבר, וכאן מטלטל אותו רבינו האור החיים 'הקדוש זי"ע' בפרשתנו (ז' א). ומערער את נקודת המבט השגויה הזו, מקעקע אותה מהיסוד, שניהם שווים. כולם אהובים, כולם ברורים, ואם הם רק עומדים בתנאי הבסיסי: 'ובלבד שיכוון לבו לשמים', אזי הם שווים ללא שמץ של הבדל ביניהם: 'אחד המרבה ואחד הממעט', ובלבד שיכוון לבו לשמים.

מדקדק רבינו כך: דדקו בלשונם ואמרו לומר לך אחד המרבה ואחד הממעט, [כלומר, ולא אמרו 'לומר לך שגם העוף הוא אשה ריח ניחוח']. פירוש, שבא הכתוב להודיענו שאין הפרש בין המועט למרובה, שלא תאמר שאין זה אלא לצד שה' מצד רחמי מתרצה בקרבן העני הגם שאינו חשוב כקרבן העשיר, ועל כל פנים אין המוחש נכחש [-המצאיאות אינה מוכחשת] כי זה מביא פר זכה מביא עוף [-ולמעשה קרבן העשיר חשוב וגדול יותר משל העני, אלא שמחמת רחמי ה' הרי הוא מחשיב גם את קרבן העני], לזה נתחכם הכתוב ואמר 'ריח ניחוח' בבהמה ולא הספיק לו במה שאמר בעוף, ללמוד ממנו להעריך ולהראות כי לא פחות הוא מקרבן בהמה ללמוד ממנו [-כלומר, ללמוד בהמה מעוף בקל וחומר], וצריך הוא להודיע גם בקרבן בהמה אשה ריח ניחוח [-כדי שנדע ששניהם חשובים במידה שווה ממש].

והוא מה שדקדק התנא באומרו 'נאמר' [בעולת בהמה 'אשה ריח ניחוח'] ונאמר: [בעולת עוף 'אשה ריח ניחוח'], פירוש, ולא הספיק לו לומר הדבר במדרגה הקטנה [-וילמד הגדול ממנו], נתכוון לומר לך בזה 'אחד המרבה ואחד הממעט', פירוש, בהשוואה הם. ולזה לא אמר התנא 'לומר הממעט כמרובה, שאז בטלה לה הכוונה שפירש בדבריו, כי כשנגיע לומר 'זה כזה', יתחייב לומר כי הנלמד קטן מהמלמד כמשפט הרב ותלמידו, [-כלומר, אם יאמר שחשיבות הקרבן הקטן הוא כמו הגדול, יתחייב לומר כי הקרבן הקטן הנלמד מהגדול קטן במעלתו מהמלמד ולכן הוא למד ממנו, כמשפט הרב ותלמידו שהתלמיד צריך לרבו לפי שהוא קטן ממנו, וזה אינו, לפי שבאמת הם שווים לגמרי]. ומדקדק לשון אומרו 'אחד' [המרבה] ואחד [הממעט], הרי זה מראה באצבע השכל כי אין הדרגה לאחד מחברו. ובזה הוא שהשיג תירוץ למה לא אמר ריח ניחוח בעוף [בלבד], כי בא ללמדנו דבר זה שאין מעלה לעשיר בשורו וילוח כלום, ומטעם זה גם כן הוצרך לומר 'אשה ריח ניחוח' בצאן, ולא הספיק בבקר ועוף שהם שתי קצוות. כי בענין זה אין דבר נלמד מחברו לצד המובא.

אין כאן דירוג כלשהו, מבחיר רבינו למען הסר ספק. אין מעמדות ולא הבדל כזה או אחר, אלא הרי העשיר והעני, המרבה והממעט - שווים הם לכל דבר וענין!

יתירה מכך, מעלה יתירה יש לו ללב הנשבר של העני, הנדכה שלא זכה להשתייך למעמד הבכיר יותר, והרי הוא כקרבן תמים לפניו יתברך, שהרי כך נאמר (תהלים נא ט): 'זבחי אלקים רוח נשברה לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה'.

מדבריו הקדושים אנו למדים עוד, כי רחמנא ליבא בעי, באופן שעבודת הכל שווה ותלויה אך בעבודה

מתיבתא אור החיים

של אילו של יצחק, שלא יהיה לבטלה. נמצא כי היה שופר של מתן תורה שופר אילו של יצחק. אמנם עיקר דבר האיל שנברא בין השמשות, ואין היה בא תמורת יצחק, ואין הדברים מקושרים ומסודרים, אין כאן מקום להאריך, רק שתבין דברי חכמים שאמרו שהיה שופר אילו של יצחק. אך קשה מאד הבנה שלימה בכתב לכמו אלו הדברים העמוקים, רק יוסיף חכמה ודעת.

ובפרדס יוסף (וירא את קטו) הקשה על מה שאמרו שלעתיד יתקע בשופר של יצחק, והרי אמרו (ר"ה כה.) שאסור לתקוע בשופר של עולה. והביא שכבר הקשה כן מהר"ם חביב בספר יום תרועה (ר"ה שם). וזה לשונו בפרדס יוסף שם: בכתבי דודי זקני הגאון הצדיק ר' צבי הכהן ז"ל האבד"ק זגיערוש ראיתי שהקשה, הא דלעתיד יתקע בשופר של יצחק, הא בשופר של עולה לא יתקע (ע"ן ר"ה כה.) וכן הקשה בספר יום תרועה (ר"ה שם ד"ה מש"כ). ונראה דאיתא בכל בו (סי' סד) והובא בבית יוסף (או"ח סי' תקפז) דמדור הנאה משופר אחר תוקע והוא שומע, אבל הוא בעצמו אסור לתקוע דאיכא הנאה בהדי מצוה, דמתגאה מזה שהוא תוקע, ע"ן שם. וכתבו המפרשים, משום הכי בשופר של עולה לא יתקע, דיש הנאה רוחנית דמתגאה, ע"ן שם. וכתבי (קהלת ז' כ') 'אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא', ופירושו דמצוה צריך להיות רק לעבודת ה' ולא להתערב ג"כ הנאת עצמו, וזה הפירוש אשר יעשה טוב ולא יחטא בהטוב המצוה, רצה לומר שלא יחטא בכוונה אחרת, אבל לעתיד יבוטל היצר הרע ויעשה מצוות בשלימות, ובכחאי גוונא במצוות לאו להנות נתנו כולי עלמא מודים דמותר לתקוע בשופר של עולה. ובני הר"ר דוד נ"י העירני מאור החיים ויקרא (ט) על הפסוק את הכל אתי שפיר. ע"כ.

ובברכת שמעון כתב בה"ה צ"ה האדמו"ר הר"מ מפילאב זצ"ל, שאמר לתרץ עפ"י ד"ר ז"ל הובאו ברש"י (בראשית כב יג) עה"פ 'ויקח את האיל ויעלה לעולה תחת בנו', מהו תחת בנו, על כל עבודה שעשה ממנו היה מתפלל ואומר יה"ר שתהא זו כאילו היא עשויה בבני כאילו בני שחוט, כאילו דמו זרוק, כאילו בני מופשט, כאילו הוא נקטר ונעשה דשן ע"כ, וא"כ קרנים שאין כנגדן בבני אדם לא היה לו ענין להקריבו, שאין בזה משום הקרבה שתהא תחת בנו, ודפח"ח. וכתב שראה א"כ כע"ז באמרי שפר להגאון מהר"ש קלוגער זצ"ל. וראה עוד כע"ז בדברי דוד (להג"מ חנוך דוד גרינגלאס אבד"ק לענטשענא).

השקרנים של איל שהקריב אברהם נשרף, לא עלה על דעת אחד מעולם. ולפיכך אף אם נשרף האיל, לא נשרף רק מה שראוי לשריפה, אבל שאינו ראוי לשריפה - לא נשרף. ומפני כי האיל הזה הוא דבר שאינו בטבע במה שהוא נברא בין השמשות (אבות פ"ה מ"ו), והוא בלתי טבעי, שאילו היה דבר טבעי היה נברא בששת ימי בראשית בטבע, ומפני שהפסד על ידי הקרבה ראוי לדברים הטבעיים, והוא להם בטבע, וכאשר מגיע הפסד להם אין לומר שהיו אותם הנבראים לבטלה, כי לכך נבראו, והגיע להם הפסד. אבל דבר שאינו בטבע, היה לבטלה אם היה להם הפסד, לפי שאין הפסד כזה, על ידי הקרבה, לדבר שהוא שלא בטבע, אם היה מגיע הפסד לדבר שהוא שלא בטבע - היה לבטלה, אחר שאין מטבעם הפסד. לכך אמר (פרקי דר"א פל"א) 'האיל שנברא בין השמשות' שהוא שלא בטבע, 'לא יצא מאתו דבר לבטלה'. שהרי השופר של מתן תורה לא היה דבר טבעי, וכן השופר שהוא לעתיד, וכן הכינוי של דוד וכו'. ומעתה, כאשר היה בעולם דברים בלתי טבעיים המתחסיים אל הדברים שנבראו בין השמשות - לא היו לבטלה, וכמו אילו היה קרב יצחק על המזבח, שהיה הגוף נשרף והרוח שב אל אשר נתן אותו, לפי שהוא בלתי טבעי, כך באיל הזה - נשרף מה שראוי להיות נשרף, ואם בשביל שהיה בלתי טבעי, ואין ראוי בו הפסד, כיון שבעולם דברים מתייחסים אל הדבר שהוא בלתי טבעי שנברא בין השמשות, הרי לא היה לבטלה. הלכך אמר שהיה שופר אילו של יצחק. שכשם שהוא היה בלתי טבעי, כך שופר זה בלתי טבעי. ומאחר כי היה שם שופר במתן תורה, והוא היה שופר שאינו טבעי, ואיל שנברא בין השמשות גם כן היה שלא בטבע, לכך אמר שופר של מתן תורה - שופר

כתב רבינו (ויקרא א ט) וזה לשונו: 'את הכל'. אמרו ז"ל (ת"כ כא) לרבות הקרנים והטלפים. וקשה למה לא הקריב אברהם את השה לעולה בקרניו וגו' והניח קרניו לשופרות כמאמרם ז"ל (פדר"א לא). ואולי שהקריב הכל ופקע מעל המזבח, כדתנן (ובחים פו.) וכולן שפקעו מעל המזבח לא יחזיר. או אפשר שנתלש מעליו קודם זריקה, ולא נתרבו הקרנים וכו' להקרבה אלא בעודן מחוברים אבל נתלשו אפילו עלו לראש המזבח ירדו דכתיב (דברים יב כז) ועשית עולתך הבשר וגו', ומותר בהנאה, וכדברי זירא שאמר בפרשת המזבח מקדש (שם) נתלש קודם זריקה שרי למעבד מנייהו אפילו קתא דסכני. או אפשר שעדיין לא נתנה תורה, והגם שאמרו ז"ל (יומא כח:) קיים אברהם אבינו אפילו עירובי תבשילין, כבר כתבתי בפרשיות אבות שזה היה לרצון כל שאין הכרח בדבר לאילו סבות זכות, כמו שתאמר נישואי תמר ליהודה נישואי שתי אחיות ליעקב, וכמו כן קרני איל עמדו לנס בהודעת נביאים, ולזה לא קיימו מצות העתידות להקטיר קרניו.

והוא דרשת חז"ל בתורת כהנים: 'את הכל', לרבות העצם והגידים והקרנים והטלפים והצמר שבראשי כבשים השער שבוקן את השמים, יכול אפילו פרשו, תלמוד לומר (דברים יב כז) 'ועשית עולותיך הבשר'. אי 'ועשית עולותיך הבשר והדם', יכול יתלשו הגידים והעצמות ויעלה הבשר. תלמוד לומר 'את הכל' ריבה. הכיצד, בזמן שהן מחוברין יעלו, פרשו אף על פי שהן בראשו של מזבח ירדו.

וכן דרשו בזבחים (פז): דתניא, 'הקטיר הכהן את הכל המזבחה', לרבות העצמות והגידים והקרנים והטלפים אפילו פירשו וכו'. רבי אומר, כתוב אחד אומר 'הקטיר הכהן את הכל המזבחה' ריבה. וכתוב אחד אומר 'ועשית עולותיך הבשר והדם' מיעט, הא כיצד, מחוברין יעלו, פירשו אפילו הן בראש המזבח ירדו.

וקושיית רבינו כבר הקשו כן הראשונים, ראה ברמב"ן (שמות יט ג), וז"ל: 'במשוך היובל המה יעלו בהר', הוא שופר של איל, ושופר אילו של יצחק היה. לשון רש"י. ולא הבינותי זה, כי אילו של יצחק עולה הקריב אותו, והקרנים והטלפים הכל נשרף בעולות. אולי גבל הקדוש ברוך הוא עפר קרניו והחזירו למה שריבה. אבל לפי דעתי האגדה הזו יש לה סוד, ואמרו שזה הקול הוא פחד יצחק, ולכך אמר (שם פסוק טז) 'ויחרד כל העם אשר במחנה', ולא השיגו דבור בגבורה הזאת וזולתי קול (דברים ד יב).

והמהר"ל בגור אריה שם כתב: ואני תמה על הרמב"ן ז"ל, וכי אדם בעולם שסובר שהיה השופר הזה, שיוצא ממנו הקול במתן תורה, שופר טבעי, שמקשה על המדרש (ז"ל)

גם אתם זכיתם לישועה בזכות רבנו האור החיים הקדוש?

כתבו לנו

למייל המערכת m028039999@gmail.com

או לפקס 02-5385689

או ב'נדרים פלוס' - באר ישראל

הישועה שנפתחה בלב

שלום רב למזכי הרבים,
שנים ארוכות הרגשתי תקוע, הייתי בן 19, אבל לא הצלחתי לקרוא מתוך הספר, היו לי קשיים גדולים בקריאה. כשניסיתי לשבת וללמוד, פשוט לא הצלחתי. המילים היו חסרות משמעות בעיני, הרגשתי רחוק מאד מהעולם של החברים שלי, שהיו שקועים בלימוד.

יום אחד, מתוך תסכול עמוק, החלטתי לעלות לציונו של **האור החיים הקדוש** זיע"א בהר הזיתים. עמדתי שם ליד הציון, עם לב פתוח, ודיברתי אל ה'. 'ריבונו של עולם, בזכות הצדיק, תפתח לי את העינים והראש שאוכל לקרוא ולהתחבר לתורה! אני רוצה ללמוד, אני רוצה להבין, אבל אני לא מצליח!'
לא עבר זמן רב, ובדרכי חזרה הביתה בלילה, קראו לי ההורים בהתרגשות. "קרה משהו מדהים!" אמרו לי. "היום הגיע אלינו אדם מיוחד, שכבר עשר שנים שפיתח שיטה בקריאה ומלמד איך לקרוא. והוא בדיוק מה שאתה צריך!"

נדהמתי. רק לפני כמה שעות עמדתי ליד קברו של האור החיים הקדוש וביקשתי ישועה - וכבר עכשיו היא התגלגלה אליי בדרך שלא העליתי על דעתי. באותו רגע הבנתי, בעומק הלב, שזכות הצדיק פעלה בשבילי.

מאז, הכל השתנה. הקריאה הפכה קלה יותר, הלימוד הפך למשמעותי, והעולם של התורה, שפעם נראה רחוק כל כך, נפתח בפניי. אני מודה לה' על החסד הגדול שעשה איתי, ועל שהראה לי בדרך כל כך ברורה שהוא תמיד שומע את התפילות שלנו, במיוחד כשהן יוצאות מכל הלב.

מודה לכם על כל פעלכם להפצת תורתו של האור החיים הקדוש

א.מ.מ.

מחוברים להיום

לשמיעת שיעורים ודרשות

חייגו: 03-617-1077

